

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS KONTROLĖS IR AUDITO TARNYBA

AUDITO ATASKAITA

KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ PRIEŽIŪRA VILNIAUS MIESTE

2025-10-13 Nr. R-05-5
Vilnius

Vilniaus miesto savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos pagrindinė funkcija – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami savivaldybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas savivaldybės biudžetas. Kontrolės ir audito tarnyba, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, skatina teigiamą ir veiksmingą auditų poveikį savivaldybės finansų valdymo ir kontrolės sistemai, siekia didinti kuriamą naudą visuomenei, padedant Vilniaus miesto savivaldybei išmintingai valdyti finansus ir turtą. Daugiau apie Vilniaus miesto savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos veiklą ir auditų rezultatus – interneto svetainėje www.vilniuskontrolė.lt

Auditą atliko: vyriausioji patarėja Birutė Žilėnienė (audito grupės vadovė), teisininkas Marius Gumbrevičius.

Audito ataskaita pateikta: Vilniaus miesto savivaldybės merui, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriui, VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos kontrolės komitetui.

TURINYS

SANTRAUKA	3
ĮŽANGA	7
AUDITO REZULTATAI	10
1. Kultūros paveldo objektų stebėseną neatskleidžia tikrosios jų būklės	10
1.1 Atliekama ne visų kultūros paveldo objektų stebėseną	10
1.2 Išvados patikrinimo aktuose neparodo tikrosios kultūros paveldo objektų būklės	11
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	12
PRIEDAI	15
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	15
2 priedas. Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai	17

SANTRAUKA

Audito svarba

Viena iš savarankiškų Vilniaus miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybė) funkcijų – nekilnojamųjų kultūros vertybių ir savivaldybės įsteigtų saugomų teritorijų tvarkymas ir apsauga¹. Savivaldybės veikla didžiaja dalimi lemia, kaip paveldas bus saugomas ir koks jis bus perduotas ateities kartoms. Savivaldybės funkcijas paveldotvarkos srityje įgyvendina Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius ir viešoji įstaiga Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra.

Kultūros paveldo apsaugos skyriaus uždaviniai: formuoti ir įgyvendinti Savivaldybės politiką kultūros paveldo apsaugos srityje; užtikrinti paveldosaugos srities teisės aktų įgyvendinimo priežiūrą; proaktyviais veiksmais užtikrinti paveldo (urbanistinių struktūrų, pastatų, jų konstrukcijų, eksterjero ir interjero elementų, dekorų, mažosios architektūros formų) apsaugą, jo tinkamą naudojimą ir tvarkybą².

VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ veiklos tikslai: įgyvendinti ir tobulinti Vilniaus miesto senamiesčio (toliau – Senamiestis) – UNESCO Pasaulio paveldo vietovės – stebėseną, apsaugą ir tvarkybą; pagal kompetenciją dalyvauti įgyvendinant UNESCO pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvenciją, Europos architektūros paveldo apsaugos konvenciją, Europos archeologijos paveldo apsaugos konvenciją, kitas konvencijas ir chartijas; pagal kompetenciją įgyvendinti Vilniaus miesto savivaldybės strateginio planavimo dokumentuose nustatytus tikslus ir uždavinius, susijusius su Senamiesčio ir kitų Vilniaus miesto kultūros paveldo vietovių kultūros paveldo vertybių apsauga; bendradarbiauti su Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, kitomis atsakingomis valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis rengiant ir įgyvendinant Senamiesčio valdymo planą bei Senamiesčio atgaivinimo strategiją; pagal kompetenciją užtikrinti Senamiesčio vertingųjų savybių apsaugos ir Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos priemonių viešumą ir informacijos apie šias priemones sklaidą³.

Siekiant užtikrinti Savivaldybei priskirtų funkcijų kokybišką atlikimą, turi būti pasiekti tikslai ir įgyvendinti uždaviniai paveldotvarkos srityje, todėl Vilniaus miesto savivaldybės

¹ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994-07-07 Nr. I-533 (su vėlesniais pakeitimais), 6 str. 1 d. 26 p.

² Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyriaus nuostatai, patvirtinti 2021-08-27 Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. 40-373/21, 8 p.

³ Viešosios įstaigos Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros įstatai, patvirtinti Vilniaus miesto savivaldybės mero 2023-09-04 potvarkiu Nr. 22-146/23, 10 p.

kontrolės ir audito tarnyba, vykdydama 2025 m. veiklos planą, atliko veiklos auditą „Kultūros paveldo objektų priežiūra Vilniaus mieste“⁴.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – atlikti veiklos auditą „Kultūros paveldo objektų priežiūra Vilniaus mieste“.

Pagrindinis audito klausimas:

- ar vykdoma kultūros paveldo objektų stebėseną užtikrina savalaikį sprendimų priėmimą, siekiant išsaugoti kultūros paveldą.

Audito subjektas – Vilniaus miesto savivaldybės administracija, VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“.

Vertintas laikotarpis – 2024 metai. Siekiant įvertinti tendencijas, pokyčius naudojome ankstesnių metų ir 2025 metų duomenis.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė 2024 m. gruodžio 18 d. vertinimo ataskaitoje „UNESCO pasaulio paveldo objektų valdymas ir saugojimas“⁵ pateikė susistemintą informaciją apie Lietuvos UNESCO pasaulio paveldo objektų valdymą, stebėseną ir naudą šaliai. Į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktas Vilniaus istorinis centras (1994 m.), todėl audito procedūrų, susijusių su UNESCO Pasaulio paveldo objektų priežiūra, neatlikome.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai“ (17 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

1. Kultūros paveldo objektų stebėseną neatskleidžia tikrosios jų būklės

Savivaldybės paveldosaugos padaliniai ne rečiau kaip kartą per penkerius metus turi apžiūrėti kiekvieną valstybės ir savivaldybės saugomą kultūros paveldo objektą, fiksuoti jo būklę. Savivaldybės teritorijoje yra 952 valstybės saugomi kultūros paveldo objektai, kurių stebėseną atlieka VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“. Įstaiga per penkerius metus (2020 m. – 2024 m.) patikrino 43,3 proc. Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje esančių valstybės saugomų kultūros paveldo objektų (patikrinta 412 kultūros paveldo objektų). VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ neturi duomenų, kiek nekilnojamojo kultūros paveldo objektų nėra apžiūrėti bent kartą per penkerius metus. Nestebint visų objektų nustatytu periodiškumu, gali būti

⁴ Vilniaus miesto savivaldybės kontrolieriaus 2025-06-02 pavedimas Nr. B-02-8 „Dėl veiklos audito „Kultūros paveldo objektų priežiūra Vilniaus mieste“ atlikimo“.

⁵ Vertinimo ataskaita Nr. VRE-5.

laiku nesiimta priemonių dėl kultūros paveldo objektų tvarkybos, tai gali turėti neigiamą poveikį bendrai vertybės būklei, jos vertės išsaugojimui, estetiniam vaizdai ir patrauklumui lankytojams (1.1 poskyris, 10 psl.).

Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyriui pavesta tikrinti kultūros paveldo objektų būklę, priežiūrą ir tvarkybą, prieš sandorius tikrinti kultūros paveldo objektų būklę. Skyrius patikrinimus atlieka tik sudarant sandorius dėl kultūros paveldo objektų ir gavus informaciją apie neprižiūrimus kultūros paveldo objektus. Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje yra 1 678 registriniai kultūros paveldo objektai, iš jų 618 objektų priskirti vietiniam reikšmingumo lygmeniui, tačiau šių objektų stebėseną neatliekama. Nestebint visų kultūros paveldo objektų gali būti laiku nesiimta priemonių dėl jų tvarkybos, tai gali turėti neigiamą poveikį bendrai vertybės būklei, jos išsaugojimui (1.1 poskyris, 10-11 psl.).

Vilniaus miesto savivaldybėje ir VŠĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ nėra parengtų stebėsenos planų, kuriuose būtų numatyta, koks skaičius kultūros paveldo objektų turi būti patikrintas, kad kas penkeri metai būtų apžiūrėti visi vietinės reikšmės registriniai objektai ir valstybės saugomi kultūros paveldo objektai. Nenustatyti kriterijai, pagal kuriuos pirmiausiai turi būti apžiūrėti kultūros paveldo objektai, siekiant juos išsaugoti. Savalaikiai neatlikus kultūros paveldo objektų stebėsenos, pablogėjus kultūros vertybės būklei, ji gali būti neišsaugota ateities kartoms (1.1 poskyris, 11 psl.).

Peržiūrėję Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyriaus 7 ir VŠĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ 11 atliktų patikrinimo aktų nustatėme, kad išvadose nenurodoma kas pablogėjo vertinant kultūros paveldo objektų būklę, objektų aplinkos būklę nelyginama su ankstesnių apžiūrų metu užfiksuotomis būklėmis. Iš peržiūrėtų 18 kultūros paveldo objektų patikrinimo aktų 13-os objektų fizinė būklė ir 17-os objektų aplinkos būklė fiksuojama kaip „nepakitusi“. Stebėsenos metu objekto būklė, įvertinta kaip „nepakito“, neparodo tikrosios jo būklės, nes nepateikiama informacija, kokios dalies objektų, kurių būklė įvertinta kaip „nepakitusi“, reali būklė yra gera, bloga ar avarinė. Neatskleidžiant kultūros paveldo objektų būklės, jos kitimų, gali būti laiku nesiimta priemonių dėl objektų tvarkybos, o tai gali turėti neigiamą poveikį bendrai vertybės būklei ir jos išsaugojimui (1.2 poskyris, 11-12 psl.).

Vilniaus miesto savivaldybės administracijai rekomenduojame:

1. Siekiant savalaikių sprendimų dėl kultūros paveldo objektų tvarkybos, kad būtų išsaugotas kultūros paveldas, parengti tvarką, kuri apimtų valstybės saugomų,

savivaldybės saugomų, vietinės reikšmės registrinių kultūros paveldo objektų stebėseną, nustatant kultūros paveldo objektų atrankos kriterijus stebėsenai atlikti (1-asis pagrindinis audito rezultatas).

2. Siekiant ne rečiau kaip kartą per penkerius metus apžiūrėti kiekvieną vietinės reikšmės registrinių kultūros paveldo objektą, kad būtų išsaugotas kultūros paveldas, parengti metinius stebėsenos planus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).

VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ rekomenduoja:

1. Siekiant ne rečiau kaip kartą per penkerius metus apžiūrėti kiekvieną valstybės saugomą kultūros paveldo objektą, kad būtų išsaugotas kultūros paveldas, parengti metinius stebėsenos planus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (12-14 psl.).

IŽANGA

Pagrindinė valstybės misija paveldosaugos srityje – išsaugoti Lietuvos kultūros paveldą ir perduoti jį ateities kartoms kaip tautos savasties išlikimo garantą, kraštovaizdžio sudėtinę dalį bei Lietuvos įvaizdžio formavimo priemonę, sudarant sąlygas visuomenei jį pažinti ir juo naudotis.

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga yra viešasis interesas, o siekiant išsaugoti jį bei perduoti ateities kartoms, turi būti sudarytos sąlygos ne tik jį pažinti ir naudotis, bet ir tinkamai tvarkyti. Savivaldybės funkcijas paveldotvarkos srityje įgyvendina Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius ir viešojo įstaiga Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra.

Savivaldybių paveldosaugos padaliniais pavesta atlikti valstybės ir savivaldybės saugomų objektų apsaugos funkcijas, tikrinti kultūros paveldo objektų būklę, kaupti informaciją ir teikti ją Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos kultūros ministro patvirtinta stebėsenos tvarka⁶.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius vykdo šias funkcijas: organizuoja nekilnojamojo kultūros paveldo Vilniaus mieste inventorizavimą, jo atskleidimą, teikia išvadas dėl pastatų kultūrinės vertės, jų įtraukimo į Kultūros vertybių registrą ar skelbimo saugomais; rengia nekilnojamojo kultūros paveldo apskaitos, paveldotvarkos, kitas paveldosaugos programas ir organizuoja jų vykdymą; inicijuoja ir organizuoja kultūros paveldo objektų skelbimą savivaldybės saugomais, teikia jų duomenis Kultūros vertybių registrai, praneša visiems asmenims, kurių daiktinės teisės į nekilnojamuosius daiktus tokių objektų teritorijos ribose yra įregistruotos Nekilnojamojo turto registre; sudaro su valdytojais Savivaldybės saugomų kultūros paveldo objektų apsaugos sutartis; tikrina kultūros paveldo objektų būklę, priežiūrą ir tvarkybą, kaupia apie juos informaciją, o, esant reikalui, surašo administracinių teisės pažeidimų protokolus; kultūros ministro nustatyta tvarka prieš sandorius tikrina kultūros paveldo objektų būklę ir išduoda valdytojams patikrinimo aktus ir kt.⁷

Į Kultūros vertybių registrą įtraukta 3 230 kultūros vertybių esančių Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, iš jų vietiniam reikšmingumo lygmeniui priskirta 637 kultūros vertybės, regioniniam – 1 151 kultūros vertybė ir nacionaliniam – 718 kultūros vertybių. Vilniaus miesto

⁶ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994-12-22 Nr. I-733 (su vėlesniais pakeitimais), 6 str., 3 d. 3 p.

⁷ Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyriaus nuostatai, patvirtinti 2021-08-27 Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. 40-373/21, 9 p.

savivaldybės teritorijoje yra 952 valstybės saugomi kultūros paveldo objektai, 1 678 registriniai (iš jų 618 objektų priskirti vietiniam reikšmingumo lygmeniui), 159 paminklai⁸.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas⁹ nustato galimybę pačioms savivaldybėms rodyti iniciatyvą ir vietinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo objektus ir vietas skelbti savivaldybės saugomais. Tokiu būdu yra siekiama užtikrinti minėtų objektų apsaugą. Vietinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo objektus ir vietas savivaldybės saugomais turi skelbti Vilniaus miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybė) taryba, o kultūros paveldo objektų skelbimą savivaldybės saugomais turi inicijuoti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius. Savivaldybės iniciatyvumas šioje srityje yra mažas – nėra nei vieno savivaldybės saugomo kultūros paveldo objekto.

Savivaldybės funkcijas paveldotvarkos srityje įgyvendina ir viešoji įstaiga Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra (toliau – Įstaiga). Įstaiga, siekdama jai nustatytų tikslų, teikia siūlymus Vilniaus miesto savivaldybės, valstybės institucijoms ir įstaigoms dėl Senamiesčio atgaivinimo ir tvarkybos prioritetų, gerinant veiklos šioje srityje kokybę ir efektyvumą, vykdo Vilniaus miesto valstybės saugomų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų, kultūros paveldo vietovių atvirųjų erdvių, statinių išorės bei autentiškų istorinių įrenginių stebėseną, vertina jų būklę, kaupia stebėsenos duomenis ir viešina susistemintą informaciją; sudaro sutartis su fizineis ir juridineis asmenimis dėl Vilniaus miesto savivaldybės lėšomis iš dalies finansuojamų objektų tvarkybos pagal Vilniaus miesto savivaldybės institucijų patvirtintas programas; dalyvauja prižiūrint kultūros paveldo objektų tvarkybos darbus ir kt.¹⁰

Siekiant padėti Vilniaus miesto gyventojams saugoti ir tvarkyti mieste esančius kultūros paveldo objektus bei kultūros paveldo vietovėse ir istoriniuose miesto rajonuose esančius kultūros paveldo statinius bei jų elementus, Savivaldybėje patvirtinta Vilniaus paveldotvarkos programa¹¹ (toliau – Programa). Įgyvendinant šią programą finansavimas skiriamas kultūros paveldo objektų Vilniaus mieste išorės tvarkybai; kultūros paveldo statinių (išskyrus pastatus, pastatytus pagal po antrojo pasaulinio karo parengtus tipinius projektus) Vilniaus miesto kultūros paveldo vietovėse išorės tvarkybai; daugiabučių gyvenamųjų namų fasadų elementų galimai avarinės ar avarinės

⁸ Kultūros vertybių registro 2025-09-01 duomenys.

⁹ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994-12-22 Nr. I-733 (su vėlesniais pakeitimais), 10 str. 4 d.

¹⁰ Viešosios įstaigos Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros įstatai, patvirtinti Vilniaus miesto savivaldybės mero 2023-09-04 potvarkiu Nr. 22-146/23, 10 p.

¹¹ Vilniaus paveldotvarkos programa, patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2023-10-25 sprendimu Nr. 1-199.

būklės likvidavimui; istorinės medinės architektūros tvarkybai; autentiškų medinių langų ir durų tvarkybai ir atkūrimo darbams kultūros paveldo vietovėse Vilniaus mieste. Programos įgyvendinimą organizuoja Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius. Programą įgyvendina VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“¹².

Paveldosaugos programa įsigaliojo nuo 2024 m. sausio 1 d. Įstaigoje 2024 metais išnagrinėti 177 kultūros paveldo objektų savininkų/valdytojų prašymai dėl tvarkybos darbų kompensavimo. Pagal 2024 metais išnagrinėtus gautus prašymus, lėšos planuotos ir skirtos 2025 metams. Įstaiga 2025 metais (iki 2025 m. rugpjūčio 20 d.) su kultūros paveldo objektų savininkais/valdytojais sudarė 129 sutartis dėl darbų kompensavimo. Sudarytų sutarčių vertė 8 982 248,33 Eur.

Savivaldybė Paveldotvarkos programos įgyvendinimui – istorinių pastatų tvarkybai 2025 m. pirmą ketvirtį Įstaigai skyrė 2 300,0 tūkst. Eur¹³, antrą ketvirtį – 1 500,0 tūkst. Eur¹⁴. Pagal Įstaigos pateiktus duomenis, pastatų tvarkybos darbams kompensuoti nuo 2025 m. sausio 1 d. iki 2025 m. liepos 1 d. panaudota 3 799,1 tūkst. Eur savivaldybės biudžeto lėšų.

Pažymėtina, kad Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2025 m. sausio 29 d. patvirtino naują Vilniaus paveldotvarkos programą¹⁵. Patvirtinus naują programą, pagal 2023 m. spalio 25 d. patvirtintą Vilniaus paveldotvarkos programą priimtos paraiškos ir pasirašytos sutartys galioja, iki bus įvykdyti sutartiniai įsipareigojimai sutartyse nustatyta tvarka.

¹² Vilniaus paveldotvarkos programa, patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2023-10-25 sprendimu Nr. 1-199, 7 p.

¹³ 2025-02-20 Biudžeto lėšų naudojimo sutartis Nr. A291-681/25.

¹⁴ 2025-04-06 Biudžeto lėšų naudojimo sutartis Nr. A291-1299/25.

¹⁵ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 1-877.

AUDITO REZULTATAI

1. Kultūros paveldo stebėsenos neatskleidžia tikrosios jų būklės

Racionaliam nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos valdymui užtikrinti naudojamas nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos metu atliktas poveikių vertinimas, stebėsenos apibendrinimas ir prognozavimas.

1.1 Atliekama ne visų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos

Savivaldybės paveldosaugos padaliniai ne rečiau kaip kartą per penkerius metus turi apžiūrėti kiekvieną valstybės ir savivaldybės saugomą kultūros paveldo objektą, fiksuoti jo būklę, kaupti su tuo susijusią informaciją ir teikti ją Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos teritoriniams padaliniams¹⁶.

Laikėmės nuostatos, kad savalaikis kultūros paveldo objektų būklės įvertinimas padeda išsaugoti jų ateities kartoms.

Savivaldybėje valstybės saugomų kultūros paveldo objektų stebėseną atlieka VŠĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“. Savivaldybės teritorijoje yra 952 valstybės saugomi kultūros paveldo objektai. Įstaiga 2020 m. patikrino 34 kultūros paveldo objektus, 2021 m. – 100, 2022 m. – 100, 2023 m. – 100, 2024 m. – 78 kultūros paveldo objektus. Įstaigos 2025 m. veiklos plane numatyta patikrinti tik 30 valstybės saugomų kultūros paveldo objektų. Įstaigoje per penkių metų laikotarpį (nuo 2020 m. iki 2024 m.) patikrinta 412 kultūros paveldo objektų, t. y. 43,3 proc. Savivaldybės teritorijoje esančių valstybės saugomų kultūros paveldo objektų. Įstaiga neturi duomenų, kiek nekilnojamojo kultūros paveldo objektų nėra apžiūrimi bent kartą per penkerius metus. Įstaigoje stebėsenos funkciją atlieka vienas darbuotojas. Įstaigos teigimu, dėl darbuotojų trūkumo nėra galimybės kartą per penkerius metus patikrinti visų Savivaldybės teritorijoje esančių valstybės saugomų kultūros paveldo objektų.

Nestebint visų objektų nustatytu periodiškumu, gali būti laiku nesiimta priemonių dėl kultūros paveldo objektų tvarkybos, tai gali turėti neigiamą poveikį bendrai vertybės būklei, jos vertės išsaugojimui, estetiniam vaizdai ir patrauklumui lankytojams.

Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyriui pavesta tikrinti kultūros paveldo objektų būklę, priežiūrą ir tvarkybą, kaupti apie juos informaciją, esant reikalui, surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, prieš sandorius tikrinti kultūros paveldo objektų

¹⁶ Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005-06-30 įsakymu Nr. IV-318 (su vėlesniais pakeitimais), 8 p.

būklę ir išduoti valdytojams patikrinimo aktus¹⁷. Pateiktais duomenimis, Skyrius patikrinimus atlieka sudarant sandorius dėl kultūros paveldo objektų ir gavus informaciją apie neprižiūrimus kultūros paveldo objektus.

Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje yra 1 678 registriniai kultūros paveldo objektai, iš jų 618 objektų priskirti vietiniam reikšmingumo lygmeniui, tačiau šių kultūros paveldo objektų stebėseną neatliekama.

Nestebint visų kultūros paveldo objektų gali būti laiku nesiimta priemonių dėl jų tvarkybos, tai gali turėti neigiamą poveikį bendrai vertybės būklei, jos išsaugojimui.

Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius ir VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“, kuriems pavesta atlikti kultūros paveldo objektų stebėseną, neturi parengtų stebėsenos planų, kuriuose būtų numatyta, koks skaičius kultūros paveldo objektų turi būti patikrintas, kad kas penkeri metai būtų apžiūrėti visi vietinės reikšmės registriniai objektai ir valstybės saugomi kultūros paveldo objektai. Nenustatyti kriterijai, pagal kuriuos pirmiausiai turi būti apžiūrimi kultūros paveldo objektai, siekiant juos išsaugoti.

Savalaikiai neatlikus kultūros paveldo objektų stebėsenos, pablogėjus kultūros vertybės būklei, ji gali būti neišsaugota ateities kartoms.

1.2 Išvados patikrinimo aktuose neparodo tikrosios kultūros paveldo objektų būklės

Siekiant laiku atlikti kultūros paveldo objektų tvarkybos darbus, kad būtų išsaugoti kultūros paveldo objektai, atliekami jų būklės patikrinimai.

Laikėmės nuostatos, kad kultūros paveldo objekto būklės patikrinimo aktuose nurodoma kultūros paveldo objekto būklė, jos pokytis, kurių pagrindu gali būti priimti sprendimai dėl objekto tvarkybos.

Kultūros paveldo objekto tikrinimo metu užfiksuota būklė įforminama kultūros paveldo objekto būklės patikrinimo aktu¹⁸. Audito metu peržiūrėjome Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyriaus 7 ir VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ 11 atliktų patikrinimo aktų. Pastebėjome, kad kultūros paveldo objekto būklės patikrinimo aktų išvadosse nenurodoma kas pablogėjo vertinant kultūros paveldo objektų būklę, objektų aplinkos būklė nelyginama su ankstesnių apžiūrų metu užfiksuotomis būklėmis. Iš peržiūrėtų 18 kultūros

¹⁷ Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyriaus nuostatai, patvirtinti 2021-08-27 Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. 40-373/21, 9 p.

¹⁸ Kultūros paveldo objekto būklės patikrinimo akto forma, patvirtinta Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005-05-09 įsakymu Nr. IV-199 „Dėl Kultūros paveldo objekto būklės tikrinimo taisyklių patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais).

paveldo objektų patikrinimo aktų 13-os objektų fizinė būklė ir 17-os objektų aplinkos būklė fiksuojama kaip „nepakitusi“. Pagal Kultūros paveldo objekto būklės tikrinimo taisyklės¹⁹ būklė vertinama kaip nepakitusi, kai „objektas yra naudojamas ir valdytojas nuolat vykdo priežiūros darbus, objektas nenaudojamas, bet jame atliekami/atlikti tyrimai, avarijos grėsmės pašalinimo, apsaugos techninių priemonių įrengimo ar kiti neatidėliotini saugojimo darbai, objektas užkonservuotas, imamasi priemonių apsaugoti objektą nuo neigiamo aplinkos poveikio, aplinka tvarkoma nereguliariai, yra vizualinės taršos šaltinių, dėl kurių panaikinimo nesiimta jokių priemonių“. Stebėsenos metu objekto būklė, įvertinta kaip „nepakito“, neparodo tikrosios jo būklės, nes nepateikiama informacija, kokios dalies objektų, kurių būklė įvertinta kaip „nepakitusi“, reali būklė yra gera, bloga ar avarinė.

Kultūros paveldo objektų stebėseną atliekantis subjektas ne visais atvejais gali patekti į objekto vidų, nes pastatai ar kiemai yra rakinami, todėl jų stebėseną neatliekama. Dėl šios priežasties nėra žinoma pastatų, patalpų, statinių vidaus būklė.

Neatskleidžiant kultūros paveldo objektų būklės, jos kitimų, gali būti laiku nesiimta priemonių dėl objektų tvarkybos, o tai gali turėti neigiamą poveikį bendrai vertybės būklei ir jos išsaugojimui.

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Rekomendacijos eilės numeris	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/ Priemonės/ Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Siekiant savalaikių sprendimų dėl kultūros paveldo objektų tvarkybos, kad būtų išsaugotas kultūros paveldas, parengti tvarką, kuri apimtų valstybės saugomų, savivaldybės saugomų, vietinės reikšmės registrinių kultūros paveldo objektų	Vilniaus miesto savivaldybės administracija	Nuo 2024 metų Vilniaus miesto savivaldybės administracija vykdo Vilniaus istorinio centro – UNESCO pasaulio paveldo objekto būklės stebėseną, paremtą dirbtiniu intelektu. Inovatyvi technologija leidžia fiksuoti visų objektų Vilniaus	Sąvado parengimas 2026-01-01 Tvarkos parengimas 2026-01-01 Esamos būklės fiksavimas 2026-12-01

¹⁹ Kultūros paveldo objekto būklės tikrinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005-05-09 įsakymu Nr. ĮV-199 (su vėlesniais pakeitimais), 11 p.

	stebėseną, nustatant kultūros paveldo objektų atrankos kriterijus stebėsenai atlikti.		senamiestyje esamą būklę. Reguliarūs pakartotiniai skenavimai suteikia galimybę fiksuoti paveldo objektų būklės pokyčius. Remiantis šia technologija numatoma išplėsti stebėsenos veiklas, apimant Vilniaus senamiesčio istorinių priemiesčių, vietinės reikšmės paveldo vietovių ir objektų bei jų kompleksų teritorijas. Veiksmų planas: 1. Siekiant identifikuoti stebėsenos apimtį parengiamas vietos lygmens vietovių, objektų, kompleksų sąvadas. 2. Parengiama tvarka kuri apima stebėsenos organizavimą, vykdymą, stebėsenos atrankos kriterijų nustatymą. 3. Remiantis parengta tvarka užfiksuojama sąvade nurodytų paveldo vietovių, objektų bei jų kompleksų esama situacija.	
2.	Siekiant ne rečiau kaip kartą per penkerius metus apžiūrėti kiekvieną vietinės reikšmės registrinių kultūros paveldo objektą, kad būtų išsaugotas kultūros paveldas, parengti metinį stebėsenos planą.	Vilniaus miesto savivaldybės administracija	Naudojant kultūros paveldo stebėsenos, paremtos dirbtiniu intelektu, metodiką bei vietos lygmens vietovių, objektų ir jų kompleksų sąvadą parengiamas stebėsenos planas, užtikrinantis, kad visi sąvade esantys objektai būtų apžiūrėti bent kartą per 5 metus.	2026-01-01
3.	Siekiant ne rečiau kaip kartą per penkerius metus apžiūrėti kiekvieną	VŠĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo	Parengtas valstybės saugomų kultūros paveldo objektų stebėsenos planas	2025-12-10

	valstybės saugomą kultūros paveldo objektą, kad būtų išsaugotas kultūros paveldas, parengti metinį stebėsenos planą.	agentūra“	2026-2030 metams	
--	--	-----------	------------------	--

Savivaldybės kontrolierius

Gintaras Radavičius

Vyriausioji patarėja (grupės vadovė)

Birutė Žilėnienė

PRIEDAI

Audito ataskaitos „Kultūros paveldo objektų priežiūra Vilniaus mieste“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

Savivaldybė – Vilniaus miesto savivaldybė

Savivaldybės administracija – Vilniaus miesto savivaldybės administracija

Istaiga – VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“

Nekilnojamasis kultūros paveldas – kultūros paveldo dalis, kurią sudaro praeities kartu pastatytos, įrengtos, sukurtos ar istorinių įvykių sureikšmintos išlikusios ar neišlikusios medžiaginės kultūros vertybės, tiesiogiai susijusios su užimama ir joms naudoti reikalinga teritorija²⁰.

Kultūros paveldo objektai – pavieniai, kompleksiniai ar į kompleksą įeinantys objektai, registruoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės, t. y. žemės sklypuose, sklypų dalyse, vandens, miško plotuose ar jų dalyse esantys statiniai ar kiti nekilnojamieji daiktai, kurie turi vertingųjų savybių ir kartu su jiems priskirta teritorija yra atskiri daiktinės teisės objektai ar gali jais būti²¹.

Kultūros paveldo vietovė – teritorija, kuri pasižymi istoriškai susiformavusiais ypatumais, visumos darna ir (ar) derme su gamtine aplinka ir kurioje yra kultūros paveldo objektų²².

Nekilnojamoji kultūros vertybė – kultūros paveldo objekto ar vietovės reikšmingumą lemiančių vertingųjų savybių, visuomenei svarbių kaip jos kultūrinis turtas, visuma, neatsižvelgiant į tai, kam nuosavybės teise objektas ar vietovė priklauso²³.

Valdytojas – kultūros paveldo objekto ir kitų nekilnojamųjų daiktų, esančių pavienio ar kompleksinio objekto teritorijoje arba vietovėje, savininkas ar kitoks valdymo teisių turėtojas²⁴.

Priežiūra – valdytojų nuolat vykdomi kultūros paveldo objekto vertingųjų savybių nekeičiantys darbai, kuriems nereikalingas už šio objekto apsaugą atsakingos institucijos sutikimas²⁵.

²⁰ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994-12-22 Nr. I-733, 2 str. 20 d.

²¹ Ten pat, 2 str. 14 d.

²² Ten pat, 2 str. 18 d.

²³ Ten pat, 2 str. 21 d.

²⁴ Ten pat, 2 str. 39 d.

²⁵ Ten pat, 2 str. 27 d.

Stebėsena (monitoringas) – kultūros paveldo objektų, vietovių periodinis būklės ir jos kitimo stebėjimas, fiksavimas, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas²⁶.

²⁶ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994-12-22 Nr. I-733, 2 str. 32 p.

Audito ataskaitos „Kultūros paveldo objektų priežiūra Vilniaus mieste“
2 priedas

Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai

Audito tikslas – atlikti veiklos auditą „Kultūros paveldo objektų priežiūra Vilniaus mieste“.

Pagrindinis audito klausimas:

- ar vykdoma kultūros paveldo objektų stebėseną užtikrina savalaikį sprendimų priėmimą, siekiant išsaugoti kultūros paveldą.

Audito subjektas – Vilniaus miesto savivaldybės administracija, VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“.

Vertintas laikotarpis – 2024 metai. Siekiant įvertinti tendencijas, pokyčius naudojome ankstesnių metų ir 2025 metų duomenis.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė 2024 m. gruodžio 18 d. vertinimo ataskaitoje „UNESCO pasaulio paveldo objektų valdymas ir saugojimas“²⁷ pateikė susistemintą informaciją apie Lietuvos UNESCO pasaulio paveldo objektų valdymą, stebėseną ir naudą šaliai. Į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktas Vilniaus istorinis centras (1994 m.), todėl audito procedūrų, susijusių su UNESCO Pasaulio paveldo objektų priežiūra, neatlikome.

Viena iš savarankiškų Vilniaus miesto savivaldybės funkcijų – nekilnojamųjų kultūros vertybių ir savivaldybės įsteigtų saugomų teritorijų tvarkymas ir apsauga²⁸.

Savivaldybės funkcijas paveldotvarkos srityje įgyvendina Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius ir viešoji įstaiga Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra. Savivaldybių paveldosaugos padaliniais pavesta atlikti valstybės ir savivaldybės saugomų objektų apsaugos funkcijas, tikrinti kultūros paveldo objektų būklę, kaupti informaciją ir teikti ją Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos kultūros ministro patvirtinta stebėsenos tvarka²⁹.

Į Kultūros vertybių registrą įtraukta 3 230 kultūros vertybių esančių Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, iš jų vietiniam reikšmingumo lygmeniui priskirta 637 kultūros vertybės, regioniniam – 1 151 kultūros vertybė ir nacionaliniam – 718 kultūros vertybių. Vilniaus miesto

²⁷ Vertinimo ataskaita Nr. VRE-5.

²⁸ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994-07-07 Nr. I-533 (su vėlesniais pakeitimais), 6 str. 1 d. 26 p.

²⁹ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994-12-22 Nr. I-733 (su vėlesniais pakeitimais), 6 str., 3 d. 3 p.

savivaldybės teritorijoje yra 952 valstybės saugomi kultūros paveldo objektai, 1 678 registriniai (iš jų 618 objektų priskirti vietiniam reikšmingumo lygmeniui), 159 paminklai³⁰.

Vietinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo objektus ir vietoves savivaldybės saugomais turi skelbti Vilniaus miesto savivaldybės taryba, o kultūros paveldo objektų skelbimą savivaldybės saugomais turi inicijuoti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo apsaugos skyrius. Savivaldybės nėra nei vieno savivaldybės saugomo kultūros paveldo objekto.

Auditas atliktas pagal Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus³¹.

Audito ataskaitos skyrius/poskyris	Taikyti audito kriterijai	Atliktos audito procedūros, taikyti informacijos ir duomenų rinkimo bei vertinimo metodai
1.1 Atliekama ne visų kultūros paveldo objektų stebėseną	Valstybės saugomi ir vietinio reikšmingumo lygmens registriniai kultūros paveldo objektai apžiūrėti ne rečiau kaip kartą per penkerius metus.	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome Kultūros paveldo registro duomenis. <u>Duomenų analizė</u> Analizavome Vilniaus miesto savivaldybės Kultūros paveldo apsaugos skyriaus pateiktus duomenis apie atliktus patikrinimus; VŠĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros“ pateiktus duomenis apie valstybės saugomų kultūros paveldo objektų stebėseną. <u>Pokalbis.</u> Vilniaus miesto savivaldybės Kultūros paveldo apsaugos skyriaus, VŠĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros“ darbuotojais kalbėjome apie atliekamos kultūros paveldo objektų stebėsenos trūkumus, priežastis dėl kas penkerius metus nepatikrintų visų valstybės saugomų ir vietinio reikšmingumo registrinių kultūros paveldo objektų.
1.2 Išvados patikrinimų aktuose neparodo tikrosios kultūros paveldo objektų būklės	Kultūros paveldo objektų patikrinimo aktuose nurodyta kultūros paveldo objekto būklė, jos pokytis, kurių pagrindu priimami sprendimai dėl jų tvarkybos.	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: Vilniaus miesto savivaldybės Kultūros paveldo apsaugos skyriaus atliktų patikrinimų aktus (7 patikrinimo aktai); VŠĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros“ atliktų patikrinimų aktus (11 patikrinimo aktų). 2025 metų Biudžeto lėšų naudojimo sutartis. <u>Stebėjimas.</u> Dalyvavome aštuonių kultūros paveldo objektų, kurie nuosavybės teise priklauso Vilniaus miesto savivaldybei, apžiūroje.

³⁰ Kultūros vertybių registro 2025-09-01 duomenys.

³¹ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“ (<https://www.valstybeskontrole.lt/LT/post/15649/>).